

Basservice, rättsskydd och tillstånd

Personaldimensioneringen vid serviceboende med heldygnsomsorg för äldre ska motsvara klienternas servicebehov

Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland styr välfärdsområdena och Helsingfors stad (som båda kallas välfärdsområdena nedan) samt privata tjänsteproducenter att säkerställa att personaldimensioneringen motsvarar klienternas servicebehov vid alla verksamhetsenheter med heldygnsomsorg för äldre.

Detta brev har skickats från regionförvaltningsverken till alla välfärdsområden i Finland med samma innehåll. Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland ber välfärdsområdena skicka detta styrningsbrev till kännedom till sina egna verksamhetsenheter och inom sitt område till de privata tjänsteproducenter av vilka välfärdsområdet skaffar serviceboende med heldygnsomsorg.

Lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (äldreomsorgslagen) har ändrats från och med den 1 januari 2025 så att personaldimensioneringen vid en verksamhetsenhet för serviceboende med heldygnsomsorg ska vara minst 0,60 arbetstagare per klient. Ändringen av bestämmelsen om minimipersonaldimensioneringen har inte ändrat de övriga kraven på innehållet, kvaliteten eller säkerheten i serviceboende med heldygnsomsorg.

Regionförvaltningsverket betonar att personaldimensioneringen inte kategoriskt kan sänkas till den i äldreomsorgslagen nämnda minimidimensioneringen. Äldreomsorgslagen förutsätter att en verksamhetsenhet har en personal som till antal, utbildning och uppgiftsstruktur motsvarar klienternas antal och det servicebehov som deras funktionsförmåga medför och som garanterar dem en kvalitativ service. Således ska verksamhetsenhetsens personaldimensionering vara högre än minimipersonaldimensioneringen om klienternas servicebehov kräver det.

Vid bedömningen av personaldimensioneringen enligt klienternas behov och en ändamålsenlig personalstruktur ska man beakta att klienter inom serviceboende med heldygnsomsorg för äldre ofta är minst medelsvårt minnessjuka och fysiskt i sämre skick. Därför är klienternas behov av vård och omsorg samt tillsyn kontinuerligt och kräver utöver en tillräcklig personalmängd även tillräcklig yrkeskompetens. Personalens dimensionering och kompetens ska motsvara de individuella servicebehoven hos de klienter

som bor vid enheten så att servicens kvalitet och ändamålsenlighet kan säkerställas kontinuerligt. Arbetsgivaren ska se till att det vid verksamhetsenheten vid alla arbetsskift finns ett tillräckligt antal yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården med beaktande av klienternas behov och antal. Arbetsgivarens uppgift är också att bedöma att alla arbetstagare som deltar i det direkta klientarbetet och som ska räknas med i personaldimensioneringen har tillräcklig kompetens och språkkunskaper med tanke på sina arbetsuppgifter.

Till exempel vid enheter med klienter som beter sig utmanande eller har psykiatriska symtom samt vid enheter där kortvarig vård och rehabilitering erbjuds förutsätts av personaldimensioneringen är större än minimidimensioneringen. Även vid små enheter kan behovet av personaldimensionering vara större än minimidimensioneringen för att man ska kunna trygga tillräcklig personal för alla arbetsskift dygnet runt.

Personaldimensioneringen kan endast sänkas till miniminivå om klienternas behov av vård och omsorg verkligen möjliggör det. När man bedömer möjligheten att sänka personaldimensioneringen ska även bestämmelserna i äldreomsorgslagen om servicens kvalitet, ledning och uppföljning av servicens kvalitet beaktas. Vid bedömningen av personalens tillräcklighet ska man också beakta hur verksamhetsenhetens lokaler påverkar personalbehovet samt att det finns tillräckligt med personal som tillgodoser klienternas servicebehov för alla arbetsskift.

Äldre personer som får regelbunden socialservice har rätt att få en egen kontaktperson från välfärdsområdet. Den egna kontaktpersonen ska vid behov ge den äldre klienten råd och stöd, följa upp genomförandet av klientplanen och förändringar i servicebehovet samt vara i kontakt med serviceanordnaren och -producenten för att säkerställa tillgången till service och servicens kvalitet.

Välfärdsområdet är skyldigt att säkerställa att det finns tillräckligt med personal

Tillsynsmyndigheterna har fått kännedom om att flera välfärdsområden redan vidtagit åtgärder för att sänka personaldimensioneringen för serviceboende med heldygnsomsorg till en minimidimensionering utan att de facto bedöma klienternas servicebehov. I social- och hälsovårdsutskottets betänkande (ShUB 17/2024) av den 8 november 2024 betonas bland annat att välfärdsområdena inte kan utarbeta avtal om köpta tjänster så att prissättningen av vården i regel baserar sig på minimidimensionering. Utskottet inskräppte också att välfärdsområdena vid upphandlingar som berör serviceboende med heldygnsomsorg och vid planeringen av den egna serviceproduktionen ska beakta äldreomsorgslagens bestämmelser om personaldimensionering och servicens kvalitet.

Regionförvaltningsverket betonar att välfärdsområdet är skyldigt att kontinuerligt styra, övervaka och genom sin egenkontroll säkerställa att personaldimensioneringen vid verksamhetsenheter med heldygnsomsorg för äldre både i välfärdsområdets egen serviceproduktion och i den privata serviceproduktionen som välfärdsområdet ansvarar för att ordna motsvarar klienternas servicebehov. Uppföljningen ska vara kontinuerlig och man ska utan dröjsmål ingripa i otillräcklig personaldimensionering. Om man i tillsynsverksamheten upptäcker att dimensioneringen inte motsvarar klienternas servicebehov och tjänsterna inte kan ordnas på ett sätt som tillgodoser klientens rättigheter, är välfärdsområdet (de arbetstagare som utför tillsynen) skyldigt att inom utsatt tid kräva åtgärder för att korrigera personaldimensioneringen. Brister i personaldimensioneringen, de åtgärder som förutsätts och de tidsfrister som meddelats för dem bör också delges de tjänsteinnehavare och organ som ansvarar för att äldreomsorgen ordnas lagenligt för eventuella åtgärder. Information behövs också för den årliga bedömningen av tillräckligheten och kvaliteten hos den socialservice som äldre personer behöver, vilken förutsätts i äldreomsorgslagen.

Regionförvaltningsverket uppmanar välfärdsområdena att tjänsteanordnaren ska omedelbart utan hinder av sekretessbestämmelserna underrätta tillsynsmyndigheten om missförhållanden som väsentligt äventyrar klient- och patientsäkerheten och som framkommit i tjänsteleverantörens eller dennes underleverantörs verksamhet samt händelser, skador eller tillbud som allvarligt äventyrat klient- och patientsäkerheten samt sådana brister som inte har åtgärdats trots vägledning.

Tjänsteproducentens och personalens anmälningsskyldighet

Regionförvaltningsverket påminner tjänsteproducenterna om anmälningsskyldigheten enligt 29 § i lagen om tillsynen över social- och hälsovården (741/2023, tillsynslagen), som också omfattar missförhållanden i fråga om personaldimensioneringen. En för liten personal kan väsentligt äventyra clientsäkerheten eller orsaka allvarliga risksituationer och skador. Anmälningsskyldigheten gäller både tjänsteproducenten och personalen.

Tjänsteproducenten ska omedelbart underrätta tjänsteanordnaren och tillsynsmyndigheten om missförhållanden eller allvarliga tillbud, skador eller risksituationer som framkommit i tjänsteproducentens egen eller dennes underleverantörs verksamhet och som väsentligt äventyrar klient- och patientsäkerheten. Även sådana brister som tjänsteproducenten inte har kunnat eller inte kan åtgärda genom egenkontroll ska anmälas omedelbart.

Personalen ska utan dröjsmål underrätta den ansvariga personen vid serviceenheten eller någon annan person som ansvarar för tillsynen över verksamheten om missförhållanden eller lagstridig verksamhet som kommit till personalens kännedom. En person som tar emot ovan nämnda anmälan

ska å sin sida anmäla saken till tjänsteanordnaren eller tjänsteproducenten, som utan dröjsmål ska vidta åtgärder för att rätta till missförhållandet. Om missförhållandet inte rättas till utan dröjsmål kan den person som gjort anmälan anmäla saken till tillsynsmyndigheten.

Den person som gjort anmälan får inte bli föremål för negativa motåtgärder till följd av anmälan. Det är likaså förbjudet att hindra eller försöka hindra någon från att göra en anmälan. Tjänsteproducenten ska informera sin personal om anmälningsskyldigheten och anvisningarna om hur anmälningsskyldigheten ska tillgodoses ska ingå i serviceenhetens plan för egenkontroll.

Anmälan om personaländringar till Soteri-registret under 2025

Personaldimensioneringen kan endast sänkas till miniminivå på 0,6 om klienternas behov av vård och omsorg verkligen möjliggör det. En privat tjänsteproducent kan med stöd av ikraftträdandebestämmelsen i anslutning till lagändringen sänka personaldimensioneringen utan en ansökan om ändring av registreringen och ett beslut om ändring av registreringen. Ändringen kan genomföras från och med den 1 januari 2025 redan innan uppgifterna uppdateras i Soteri-registret. Ändringen av personaldimensioneringen och uppdateringen av registeruppgifterna gäller endast den ifrågavarande ändringen av äldreomsorgslagen. Om tjänsteproducenten ändrar personaldimensioneringen till en lagenlig minimipersonaldimensionering på 0,6 arbetstagare per klient, ska tjänsteproducenten uppdatera ändringen i Soteri-registret senast den 31 december 2025.

I Soteri-registrets elektroniska ärendehantering planeras en funktion med vilken ändringen av personaldimensioneringen kan uppdateras i serviceenhetens registeruppgifter. Avsikten är att funktionen tas i bruk under våren 2025. Valvira informerar när den nya funktionen har tagits i bruk och ger anvisningar om hur den används.

Om dimensioneringen ändras eller uppgifterna uppdateras efter den 31 december 2025, är det fråga om en väsentlig ändring som kan genomföras först efter ett beslut om ändring av registreringen.

Tillämpade bestämmelser

Lag om tillsynen över social- och hälsovården (741/2023) 23–25 §, 27 §, 29–30 § samt 34 § 2 mom.

Lag om stödande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (980/2012) 6 § och 13–21 §

Lag om klientens ställning och rättigheter (812/2000) 4 § och 8 §

Grundlagen (731/1999) 19 § 3 mom. och 22 §

Socialvårdslagen (1301/2014) 42 §

Chef för social- och hälsovårdsdenheten Niina Siirilä

Ytterligare information

Överinspektör Annina Sadeoja, tfn 0295 018 074

Regionförvaltningsverkens e-postadresser anges i formen fornamn.efternamn@rfv.fi.

Distribution Birkalands välfärdsområde
Mellersta Finlands välfärdsområde
Mellersta Österbottens välfärdsområde
Södra Österbottens välfärdsområde
Österbottens välfärdsområde

Social- och hälsovårdsministeriet, Avdelningen för styrning av social- och hälsovården och Avdelningen för klienter och tjänster inom social- och hälsovården

Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland
Postadress: PB 5, 13035 AVI
Telefonväxel: 0295 016 000
registratur.vastra@rfv.fi | www.rfv.fi